

Posudek rigorózní práce

Mgr. Jan Krajíček

Formování regionu a proměna jeho rolí v průběhu 20. století: Českomoravská vrchovina, FFUK, 2015, 153 s.

Jan Krajíček byl od počátku svého studia historie zaujat problematikou formování regionů, identity regionů a regionální identity. Ve své rigorózní práci postavil do centra pozornosti proces utváření regionů a proměnu regionálních rolí, při jejichž analýze se opíral o koncept regionu v pojetí urbánních sociologů (Jiřího Musila, Pierra Bourdieu, Jana Müllera a Michala Illnera), geografů (M. Hampla, E. Heřmanové a P. Chromého), historiků (Miroslava Hrocha, Evy Semotanové) a periferie/vnitřní periferie v kontextu systémové analýzy v pojetí Emmanuela Wallersteina a Hanse-Heinricha Nolteho. V úvodu se hlásí především k politickému geografovi Anssi Paasimu, v jehož analýzách procesů utváření regionů našel silnou inspiraci. Teoretické koncepty je nutné aplikovat na vhodně zvolený empirický materiál. Autor se rozhodl pro konkrétní příklad z českých zemí, jenž by mohl posloužit pro prověření teoretických modelů. Jako zvlášť vhodnou případovou studii autor zvolil Českomoravskou vrchovinu.

Vysočina či Českomoravská vrchovina, region, který byl ve středověku přirozenou bariérou oddělující Čechy a Moravu, prošel významným sociálně ekonomickým vývojem a současně i procesem sebeidentifikace. Efekt těchto procesů se projevil v nedávném ustavení Jihlavského kraje, jeho následném přejmenování na kraj Vysočina a vysokým stupněm identifikace obyvatel se svým krajem. Také v české veřejnosti byl a je kraj Vysočina vnímán jako region s velmi zřetelně formulovanou identitou. V první polovině 20. století byla Českomoravská vrchovina vnímána a reprezentována krásnou literaturou i krajinomalbou jako chudá a zaostalá s těžkými přírodními a životními podmínkami. Pro její obyvatele bylo poměrně daleko do Prahy, nebo i do Brna. Na konci 20. století byla Českomoravská vrchovina protnuta dálnicí spojující Čechy s Moravou. Postavení měst a vesnic podél dálnice se podstatně změnilo, méně již se to týká okresů a měst, které jsou od dálnice vzdáleny 30 a více kilometrů. Českomoravská vrchovina se v nedávné době stala předmětem výzkumu geografů a sociologů, je proto velmi užitečné srovnat jejich výsledky s poznatky historického výzkumu.

Vedle vlastivědné literatury, kartografie a statistik se pramenem pro Krajíčkovu studii stala i práce významného meziválečného národohospodáře, hydrologa a regionalisty Františka Radouše (1881-1965).¹ Již v první polovině 20. století v Československu vznikaly studie, které nahlížely na problematiku regionů optikou geografie a sociologie. František Radouš tento přístup reprezentoval, krom toho, že již nabízel pro Vysočinu i řešení, které viděl v řešení lokálních problémů a posílení dopravní infrastruktury. Ve své analýze navíc ke zmíněným přístupům přidal i pohled ekonomický

¹ F. Radouš, *Českomoravská vysočina: její hospodářské určení a technické zařízení*, Hradec Králové 1939.

v historické perspektivě. Periferalitu Českomoravské vrchoviny reinterpretuje, zdůrazňuje spojující úlohu regionu a jeho strategický význam.

Rigorózní práce je členěna do sedmi kapitol, z nichž první je úvod a sedmou tvoří závěr. V druhé kapitole autor představil vývoj a pojetí pojmu region v českém prostředí a ve společenských vědách. Postupně představil pojetí geografů, sociologů a historiků. Na závěr druhé kapitoly formuloval definiční rámec a kritéria pro analýzu své případové studie. Třetí až šestá kapitola reprezentují případovou studii: nejprve se autor věnoval prostorovému vymezení regionu a jeho proměnám v kontextu správních reforem. Ve čtvrté kapitole se soustředil na symbolické utváření regionu, tj. jeho reprezentaci ve veřejném diskursu (slovníky, encyklopedie, místopisy, literární edice, regionální tisk) a na proměnu obrazu v průběhu dvacátého století. V neposlední řadě zkoumá vznik regionálních institucí a jejich roli při utváření identity kraje. V následující kapitole nejvíce pozornosti věnuje analýze studií Františka Radouše. Sleduje, jak je region utvářen infrastrukturami – sítí železnic, silnic a vodních toků. Poslední kapitola studuje souvislosti demografického a hospodářského vývoje regionu.

Práce Jana Krajíčka je konstruovaná promyšleně, logicky a přehledně. Představuje originální aplikaci teoretických konceptů na historický empirický materiál, nabízí protiváhu interpretace regionu na základě geografických výzkumů a dokazuje, že historická perspektiva pomáhá hlubšímu porozumění vývoje i vysvětlení současné silné identifikace obyvatel s jejich regionem, kterou autor vysvětluje přesvědčivě historickým kontextem. Případová studie byla vhodně zvolena. Práce je napsána čtivě a kultivovaně. Text je velmi vhodně doplněn projekcemi regionu v mapách a přehlednými statistickými tabulkami s výkladem. Autor zvládl všechny spojené úkoly samostatně. Práce Mgr. Jana Krajíčka odpovídá požadavkům kladeným na rigorózní práce.

Práci velmi ráda doporučuji k úspěšnému rigoróznímu řízení.

15.1.2015

Prof. PhDr. Luďa Klusáková, CSc.